

τῶν μερῶν εἰς ἓν ὅλον συγκροτεῖται, ὅπερ ἐκ τῆς τοῦ ὅλου συνοχῆς γίνεται καταληπτόν, συνέχονται οὕτω καὶ ὅλαι αἱ ἐπιστήμαι μετ' ἀλλήλων καὶ ἐκ τῆς μετ' ἀλλήλων συνοχῆς γινώσκονται καὶ πράσσονται.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ φιλοσοφία ψυχὴ τῶν ἐπιστημῶν, ὡς αὐτὰς εἰς ἓν ὅλον συνδέουσα καὶ ζωογονοῦσα, ἀποδείκνυται, ἔπεται ὅτι καὶ πᾶσα ἐπιστήμη, ὡς μέλος τοῦ ὅλου ὀργανισμοῦ, χωριζομένη τῆς γνώσεως τῆς τοῦ ὅλου συνοχῆς, τουτέστι τῆς φιλοσοφίας, καθίσταται ἄψυχος καὶ νεκρὰ καὶ τὴν αὐτῆς ἐνοιαν ἀποβαλοῦσα δὲν εἶναι πλέον ἐπιστήμη· ἀλλὰ καὶ οἱ μετερχόμενοι τὰς ἐπιστήμας, ὅταν τῆς φιλοσοφίας ἀποχωρίζωνται, ἀποδείκνυνται μέλη τοῦ ὅλου ὀργανισμοῦ ὅλως ἄχρηστα καὶ ἀνίκανοι μέγα τι ἐν ταῖς ἐπιστήμασι νὰ πράξωσιν.

Ἐκ τῶν εἰρημένων λοιπὸν ἀποδείκνυται ὅτι διὰ τῆς σπουδῆς τῆς φιλοσοφίας καὶ αἱ ἐπιστήμαι πράσσονται καὶ τελειοποιοῦνται, καὶ οἱ περὶ ταύτας ἀσχολούμενοι κάτοχοι αὐτῶν γίνονται καὶ μέλη τοῦ ὅλου καὶ κοινωνοί, καὶ κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν ὀρίζεται ἐν τῷ συνόλῳ καὶ ὁ βίος καὶ ἡ ἀξία αὐτῶν.

Κατὰ ποῖον ὅμως ἄλλον χρόνον ἔχει νὰ λάβῃ ἡ νεότης ταύτην τὴν γνῶσιν; Κατὰ ποῖον ἄλλον τὸ πρόβλημα τοῦ βίου αὐτῆς νὰ ὀρίσῃ ἢ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς πανεπιστημιακῆς σπουδῆς; Ὁ πανεπιστημιακὸς βίος, τοῦ ὁποῦ ἡ νεότης καὶ εἰς τὸ μετὰ ταῦτα ἠδέως μέμνηται, οὐ μόνον συνδέει τοὺς νέους καὶ ἢ οὗτοι χρόνον συσπουδάζουσιν, ἀλλὰ καὶ διατηρεῖ αὐτοὺς ἐν τῷ βίῳ ὡς ἄνδρας ἀκεραίους πρὸς ἓνα κοινὸν σκοπὸν συνδεδεμένους, πρὸς διατήρησιν καὶ εὐδαιμονίαν τῆς πολιτείας· οἱ δὲ μὴ ὀρίσαντες κατὰ τοὺς πανεπιστημιακοὺς χρόνους τὸ πρόβλημα, ὅπερ ἔχουσιν ἐν τῷ βίῳ νὰ λύσωσι, δὲν δύνανται οὐδ' εἰς τὸ μετέπειτα νὰ γίνωσι τι οὐδὲ μέγα τι καὶ ἐνδοξόν νὰ διαπράξωσι· διότι εἰς τὸ μετέπειτα οὔτε τὸ φρόνημα εἶναι δυνατόν νὰ ἀναπληρωθῇ οὔτε ὁ χαρακτήρ νὰ μορφωθῇ.

Ἐπειδὴ δὲ ἐν αὐτῇ τῇ ἀρχῇ τῆς πανεπιστημιακῆς σπουδῆς οἱ νέοι ἄνευ πυξίδος καὶ καθοδηγοῦντος ἀστέρος εἰς τι μέγα τῶν ἐπιστημῶν πέλαιος ἐμπίπτουσιν, ἡ δὲ μεθοδολογία εἶναι

τὸ φῶς τὸ ὀδηγοῦν αὐτοὺς, καταφαίνεται ἐκ τούτου ἡ ἀνάγκη νὰ διδάσκηται ἐν αὐτῇ τῇ ἀρχῇ τοιοῦτόν τι μάθημα, τὸ ὁποῖον ὅμως, ὡς πόρισμα ἐκ τῆς σπουδῆς ὕλων σχεδὸν τῶν ἐπιστημῶν, ἔπρεπε κυρίως νὰ ἐπιτάσσηται. Ἀλλ' ἡμεῖς προτάττομεν αὐτὸ δι' οὐς λόγους ἀνεφέραμεν.

Ποῖα ὅμως εἶναι ἡ γνῶσις ἡ ἐλπιζομένη ἐν πανεπιστημίῳ, καὶ παρὰ τίνων ἐλπίζεται; Ὅτι μὲν παρὰ τῶν γενικωτέρως καὶ ἀκριβεστέρως κτησαμένων, γνώσεις, ἰδίως δὲ παρὰ τῶν φιλοσόφων, τοῦτο εἶναι ἤδη φανερόν· διότι ταύτην τὴν γνῶσιν δὲν δύνανται νὰ μεταδώσωσιν οὔτε οἱ γενικὴν ιδέαν τῆς ἐπιστήμης μὴ ἔχοντες οὔτε οἱ εἰς τὴν ἔποψιν τοῦ ὀργανικοῦ ὅλου τῶν ἐπιστημῶν μὴ ὑψωθέντες, ὡς τῶν ἀληθῶν τῶν ἐπιστημῶν ἀρχῶν στερούμενοι.

Ἢ πανεπιστημιακὴ ὅμως γνῶσις ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ ἐμπεριεχομένη ὀρίζεται διαφόρως, τουτέστι κατὰ τὰ διάφορα τῆς φιλοσοφίας συστήματα, ὡς εἴπομεν.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ γνῶσις αὕτη τὴν τῶν συστημάτων ὑποτίθηται καὶ κατὰ τὴν τούτων διαφερὰν διαφόρως ὀρίζεται, γίνεται φανερόν ὅτι ὁ ὀρισμὸς αὐτῆς ἴσταται ἢ πίπτει μετὰ τῶν συστημάτων. Διὸ κατὰ μὲν τὰ ὕλικὰ συστήματα, ὡς μὴ ἀναγνωρίζοντα ἀλλ' ἀναίρουντα τὸ ἦν αὐτὸ καὶ διὰ τοῦτο τὴν τοῦ ὄντως ὄντος μετὰ τῶν ὄντων συνοχὴν, ἡ συνάφεια τῶν ἐπιστημῶν ἀναιρεῖται, κατὰ δὲ τὰ ἰδανικά, τουτέστι τὰ ἐξ ἀντικειμένου (διότι ἡ συνάφεια κατὰ τὰ ἐξ ὑποκειμένου δὲν ὀρίζεται) ἀναγνωρίζεται μὲν συνάφεια, πλὴν αὕτη, καθόσον τὸ μὲν ὄντως ἦν ἀπλῶς νοητόν, ἤτοι ἰδέα ἀπλῆ ἐκλαμβάνεται, τὰ δὲ μὴ νοητὰ δὲν εἶναι πραγματικά, ἀναιρεῖται πραγματικῶς, ταύτης δὲ ἀναιρουμένης ἀναιρεῖται καὶ τὸ πραγματικὸν τῶν ἐπιστημῶν, τὰ μὲν ἱστορικὰ γεγονότα ἀποδείκνυνται μὴ πραγματικά, αἱ δὲ ὀρησκευτικαὶ παραδόσεις αὐτόχρημα μῦθοι, ἢ δὲ πρᾶξις, ὡς μὴ πραγματικὴ καὶ αὐτὴ οὐχὶ ἀληθὲς οὐδέ τι χρησιμὴν οὔσα.

Ἐὰν ὅμως ἡ ἐμπειρία, ἐπομένως καὶ ἡ πρᾶξις, δὲν εἶναι ἀληθὲς, εἰς τί ἡ ἀπλῆ θεωρία νὰ συντελέσῃ δύναται εἰς οὐδεμίαν

ἀποβλέπουσα πράξιν; ἤρα, ἐπειδὴ ἐν τῷ νεῦν οὐδὲν ἐστὶ πρακτικόν, διότι τοῦτο μόνον περὶ τὸ καθόλου καὶ ἀναγκαῖον ἀσχολεῖται, ἡ ἰδεολογία τὴν ἐμπειρίαν καὶ ἐπομένως τὴν πράξιν μὴ ἀναγνώριζουσα πραγματικὴν ἀποκλείει μετὰ τῶν ἐμπειρικῶν καὶ τὰς πρακτικὰς ἐπιστήμας, καὶ τὴν ὅλον τῶν ἐπιστημῶν κύκλον μὴ συμπεριλαμβάνουσα εἶναι ἐλλειπή.

Τοῦτο τὸ ἀνεπαρκὲς τῆς ἰδεολογίας ἐξαγόμενον συνιδίον, φαίνεται, ὁ Σχελλίγγιος ἐβάδισεν ἐν τῷ νεωτέρῳ αὐτοῦ συτήματι ἄλλην ὁδὸν ἀντίθετον τῆς τῷ προτέρῳ· διότι ἐν αὐτῷ δὲν ἐθεώρησε πλέον, ὡς ἐν τῷ προτέρῳ, τὸν λόγον ἀνώτερον τῆς πράξεως, ἀλλὰ τὴν βούλησιν καὶ ἐπομένως τὴν πράξιν ἀνώτερον τοῦ λόγου καὶ τῆς θεωρίας. Ἐὰν ὅμως ὁ λόγος κύριον καὶ ἀνώτερον τέλος τῆς πράξεως ἐκληθῆ, τότε παραμελεῖται ἡ μόρφωσις τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ χαρακτηῆρος. Ἐὰν δὲ τὸ ἄντικθόν ἢ βούλησις καὶ ἡ πράξις τοῦ λόγου καὶ τῆς θεωρίας, τότε ἐξορίζεται ἡ θεωρία ἐκ τοῦ βίου καὶ μετ' αὐτῆς πᾶσα μετάρρυθμισις καὶ ἐν τῇ πόλει καὶ ἐν τῇ ἠθικῇ καὶ ἐν ταῖς ἐπιστήμας. Ἐὰν δὲ πάλιν θεωρία καὶ πράξις χωρισθῶσιν ἀλλήλων, τότε ἡ ἑτέρα ἐπενεργεῖ ἐπὶ τὴν ἑτέραν βλαβερῶς. (1)

Ἐὰν λοιπὸν ἀληθῆς φιλοσοφία ᾖναι ἡ ἀπάσας τὰς ἐπιστήμας περιλαμβάνουσα καὶ τὸν σύνδεσμόν τῶν ἐπιστημῶν πραγματικὸν ἐξηγοῦσα, φανερὸν εἶναι ὅτι αὕτη δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῆ, ὡς ἡ ἐμπειρία τὴν πράξιν κύριον καὶ τέλος τῆς θεωρίας οὐδὲ τὴν θεωρίαν, ὡς ἡ ἰδεολογία τῆς πράξεως, οὐδ' ἀντιθέτους, οὐδὲ κεχωρισμένας ἀλλήλων ταύτας, ἀλλὰ πρέπει τὰς ἐπιστήμας ἀπάσας, ὡς ἀποδειχθήσεται, μέλη ὅλου τινὸς ὀργανικοῦ θεωροῦσα καὶ τὴν θεωρίαν καὶ πράξιν μετ' ἀλλήλων συνδέουσα νὰ ζωογονῆ καὶ ρυθμίζῃ καὶ τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς πράξεις καὶ τὸν βίον.

Ταύτην λοιπὸν τὴν γνῶσιν, τὴν ἀπάσας τὰς ἐπιστήμας εἰς ἓν ὅλον ὀργανικὸν συνενθῶσα ἡ πανεπιστημιακὴ σπουδὴ ἀρχὴν ἔχουσα καὶ τὴν κτῆσιν αὐτῆς τέλος, σκοπὸν, οὐ μόνον ἀνωφελῆς δὲν εἶναι, ἀλλὰ μάλιστα μεγίστης ὠφελείας πρὸς

(1) Fr. Schlegel saemmtliche Werke I, s. 6.

ξενος, και διὰ ταύτην τὴν μεγίστην ἐξ αὐτῆς ὠφέλειαν λαμβάνει τὴν ὑψηλὴν ἐκείνην ἔννοιαν καὶ ἀξίαν, τὴν πρέπουσαν αὐτῇ.

Μόνον δὲ ἐκ ταύτης τῆς γνώσεως καὶ κατ' ἀναφορὰν πρὸς αὐτὴν λαμβάνει καὶ πᾶσα ἰδιαιτέρα γνώσις καὶ ἐπιστήμη ζωὴν, σημασίαν καὶ τελειοποίησιν, καὶ οἱ τὰς ἐπιστήμας μετερχόμενοι ἔχοντες ταύτην τὴν γνώσιν διαπρέπουσι καὶ ὠφελίαν τῇ κοινῶνι παρέχουσι. Ἄν δέ τις ἀληθῶς τὰ διάφορα τῆς ἐσπερίας Εὐρώπης πανεπιστήμια μετ' ἐπιστάσις ἐρευνήσῃ οὐκ εὖρη ὅτι κατὰ τοῦτο καὶ μόνον διαφέρουσι τῶν ἄλλων ἀπάντων τὰ Γερμανικά, ὅτι ταῦτα μὲν τὴν ιδέαν τοῦ ἐσωτερικοῦ συνδέσμου καὶ τῆς συγγενείας ὅλων τῶν ἐπιστημῶν βάσιν ἔχοντα κατέστησαν τοσοῦτον γόνιμα καὶ σημαντικά, καὶ αἱ ἐπιστήμαι ἐν αὐτοῖς προήχθησαν, καὶ αἱ ἐμπειρικαὶ κατ' ἀναφορὰν εἰς ταύτην τὴν ιδέαν κατέστησαν ἐπιστήμαι φιλοσοφικαί. Τὰ δὲ Γαλλικὰ καὶ Ἀγγλικὰ καὶ ὅσα ἄλλα τὴν ιδέαν τῆς διακρίσεως τῶν ἐπιστημῶν βάσιν ἔλαβον οὔτε τι μέγα κατώρθωσαν, οὔτε τι σύνολον προήγαγον, ἐκτὸς μόνον μερῶν τινῶν, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἄνευ ἀναφορᾶς πρὸς τὸ ὅλον δύνανται μόνον ὡς μέσα, πρὸς τι, τοῦτέστιν αὐτοὶς κατ' ἀναφορὰν εἰς τὸν ὀργανικὸν τῶν ἐπιστημῶν σύνδεσμον, νὰ ἔχωσι σημασίαν (1).

II.

Περὶ τῆς ἐννοίας καὶ τοῦ σκοποῦ τῶν Πανεπιστημίων.

Ἡ ἔννοια τῆς πανεπιστημιακῆς σπουδῆς ὑποδείξασα τὴν ἔννοιαν ὅλου τινὸς ὀργανικοῦ τῶν ἐπιστημῶν φέρει εἰς τὴν συζήτησιν τῶν ὄρων ἐκείνων, ὑπ' οἷς αἱ ἐπιστήμαι ἐν πανεπιστημίοις μεταδίδονται.

Ἐἰς δὲ ἡ ζωὴ καὶ ἡ ὑπαρξίς, οὕτως εἶναι ἀνάγκη νὰ μεταδίδηται καὶ ἡ ἐπιστήμη ἐξ ἀτόμου εἰς ἄτομον, ἐκ γενεᾶς εἰς γενεάν, ἐξ

(1) über die Bedeutung der Facultäten für die Entwicklung der Wissenschaften. Eine Rede von Fr. Hoffmann, 1833.

ἔθνους εἰς ἔθνος· διότι διὰ τῆς μεταδόσεως καθίσταται καὶ αὕτη ὄντως ἀθάνατος.

Ἡ ἔννοια δὲ τῆς τῶν ἐπιστημῶν παραδόσεως συνεφέλεται τὸ περὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῶν ζήτημα, ὅπερ φέρει εἰς τὸ περὶ τῆς πρώτης τοῦ ἀνθρώπου καταστάσεως· ὥστε ἄνευ τῆς λύσεως τούτου τοῦ περὶ πρώτης τοῦ ἀνθρώπου καταστάσεως ζητήματος εἶναι ἀδύνατον καὶ τὸ περὶ ἀρχῆς καὶ παραδόσεως τῶν ἐπιστημῶν νὰ λυθῆ, καὶ ἐπομένως ἡ ἀληθῆς ἔννοια καὶ ὁ ἀληθῆς τῆς τῶν πανεπιστημίων ἐγκαθιδρύσεως σκοπὸς καὶ οἱ εἰς αὐτὰ ἀναφερθέντες διοργανισμοὶ νὰ καταληφθῶσιν (1).

Περὶ ταύτης δὲ τῆς πρώτης τοῦ ἀνθρώπινου γένους καταστάσεως δύο περίπου καὶ τὸ πάλαι καὶ νῦν ἐτι επικρατοῦσι δοξασίαι, ἡ μὲν ὑποθέτουσα ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐκ θηριωδίας ἀνυψώθη εἰς συνειδὸς, ἡ δὲ ὅτι ἐκ τοῦ τελείου ἐξέπεσεν εἰς τὸ ἀτελές καὶ ἐκ τοῦ βελτίονος εἰς τὸ χεῖρον. Τούτων δὲ ἡ μὲν πρώτη εἰς τὰ ἐκ τῆς προόδου ἀγαθὰ βλέπουσα τὰ μὲν νέα ἐπαινεῖ τὰ δὲ παλαιὰ ψέγει, ἡ δὲ δευτέρα εἰς τὰ ἐξ αὐτῆς κακὰ τὰ μὲν ἀρχαῖα ἐγκωμιάζει τὰ δὲ νέα κατηγορεῖ· πλὴν καὶ αἱ δύο αὗται δοξασίαι δὲν φαίνονται κατὰ πάντα ὁρθαί· διότι, εἰ μὲν ὁ ἄνθρωπος ἐξέπιπτεν ἐκ τοῦ τελείου εἰς τὸ ἀτελές καὶ ἐκ τοῦ βελτίονος εἰς τὸ χεῖρον, ἤθελε βεβαίως καταντήσῃ εἰς παντελῆ ἀμαθίαν καὶ θηριωδίαν καὶ ἐπὶ τέλους ἤθελε καταστραφῆ· εἰ δὲ ἐκ θηριωδίας εἰς συνειδὸς ἀνυψοῦτο, διὰ τί καὶ τὰ ἄλογα ζῷα εἰς τοῦτο δὲν ἀνυψώθησαν; Ἄρα, ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος τῶν ἀλόγων ζῴων οὐσιωδῶς διαφέρει, ἀπόδειξις εἶναι ὅτι ἡ οὐσιωδῶς αὐτοῦ διαφέρουσα ἀρχὴ ποιεῖ αὐτὸν προοδευτικὸν καὶ ὄντως ἄνθρωπον· καὶ δυνάμει τῆς αὐτοῦ ἀρχῆς δὲν ἠδύνατό ποτε νὰ καταβιβασθῆ εἰς θηρίου κατάστασιν, οὐδὲ νὰ θεωρηθῆ αὕτη ἀρχικὴ αὐτοῦ κατάστασις.

Οἱ δὲ μετέβασιν ἐκ τοῦ τελείου εἰς τὸ ἀτελές καὶ ἐκ τοῦ

(1) Πολλοὶ μὲν καὶ πρὸς τὴν ἐποχὴν ἀνάλογοι ἐγένοντο διοργανισμοὶ καὶ ἐδηγίαι πρὸς τοὺς νέους περὶ τῆς σπουδῆς τῶν ἐπιστημῶν κατάλληλαι, πλὴν ταῦτα πάντα δὲν ἐπήγασαν ἐκ τῆς ἀνωτέρας τῶν ἐπιστημῶν ἐπόψεως, ἀλλ' ἐκ τῆς τοῦ χρένου ἀνάγκης.

βελτίονος εις τὸ χεῖρον ὑποθέτοντες καὶ ἐπομένως τὴν πρώτην τοῦ ἀνθρώπου κατάστασιν λογικὴν, ἐλευθέραν καὶ τελείαν, παραδέχονται ὅτι τῷ ἀνθρώπῳ ἐν τοιαύτῃ ὄντι καταστάσει παρεδόθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἡ ἀποκάλυψις.

Ἐὰν ὅμως ἡ πρώτη παράδοσις κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἐπήγαγεν, ἔπρεπεν αὕτη ἐξ ἀπαντος νὰ μὴ μεταβάλληται, ἢ τοῦλάχιστον νὰ ἀποδειχθῇ ὁ τρόπος καθ' ὃν αὕτη μετεβλήθη.

Ἐὰν ἡ πρώτη τοῦ ἀνθρώπου κατάστασις τοιαύτη τις ὑποτεθῇ τότε πρέπει νὰ ὑποτεθῇ ὅτι οὗτος τοῦ Θεοῦ ἐκπεσὼν ἀπώλεσε καὶ τὴν τελειότητα καὶ τὴν λογικότητα καὶ τὴν ἐλευθερίαν, καὶ ἐπομένως οἱ παλαιοὶ ἄνθρωποι ὡς ἐγγυτέρω τοῦ Θεοῦ καὶ ἡμῶν κρείττονες παρέδωσαν τὴν παλαιὰν καὶ διὰ τοῦτο ἀληθεστέραν γνῶσιν περὶ πάντων.

Καὶ κατὰ μὲν ταύτην τὴν ὑπόθεσιν, ἣν καὶ ὁ Πλάτων ἐν τῷ φιλήβῳ καὶ ὁ Σχελλίγγιος ἐν τῷ περὶ μεθόδου τῆς ἀκαδημαϊκῆς σπουδῆς παραδέχονται, ὅσον ἡ γνῶσις εἶναι παλαιότερα, τσοῦτον εἶναι καὶ τελειότερα καὶ ἀληθεστέρα, ὅπερ δὲν εἶναι κατὰ πάντα ὀρθόν· διότι οὕτως ἡ ἔπειτα γνῶσις παρίσταται ὡς ψευδῆς καὶ διεφθαρμένη· κατὰ δὲ τὴν ἑτέραν τάνάπαλιν πᾶν νεώτερον καὶ τελειότερον καὶ ἀληθεστέρον, πᾶν δὲ ἀρχαιότερον καὶ ἀτελέστερον καὶ σφαλερώτερον εἶναι, ὅπερ ἐπίσης δὲν εἶναι κατὰ πάντα ὀρθόν.

Ἐκ τῶν εἰρημένων λοιπὸν ἀποδείκνυται ὅτι οὔτε ἡ πρώτη δοξασία εἶναι κατὰ πάντα ὀρθή, οὔτε ἡ δευτέρα.

Περὶ ταύτης δὲ τῆς πρώτης τοῦ ἀνθρώπου καταστάσεως ἀποφαίνεται ἐν τῷ νεωτέρῳ αὐτοῦ συγγήματι ὁ Σχελλίγγιος (1) λέγων ὅτι δὲν ἠδύνατο ἐν αὐτῇ ἀποκάλυψις νὰ ὑπάρξῃ· διότι αὕτη ὑποτίθησι γεγονός τι, μέσον τι, ἢ δὲ τότε τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεὸν σχέσις ὡς οὐσιώδης ἦτο ἀμεσος· ὁ δὲ ἄνθρωπος ὡς οὐσία καθαρὰ ἦτο ἄλογος καὶ ἀνελεύθερος, ὡς συνειδὸς ὅμως εἶχε περιεχόμενον τὸν Θεόν· ἐπειδὴ δὲ τῷ ἐν τῷ συνειδῶτι

(1) Schellings, Einleitung in die Phil. der Myth. 1836. 6 καὶ 8. Vorlesung.

Θεῷ ἑτέρως ἔπεται, προέρχεται ἐν αὐτῷ ἢ τοῦ Θεοῦ γέννησις, καὶ καλεῖται διὰ τοῦτο τὸ συνειδὸς Θεογονικόν.

Ὁ Σχελλίγγιος λοιπὸν τὸν πρῶτον ἄνθρωπον οὐσίαν καθαρὰν ἐκλαμβάνων ὑποτίθησι καὶ τὴν πρώτην αὐτοῦ κατάστασιν οὐσιώδη, ὡς ἐκ τούτου δὲ καὶ ἐνεργείᾳ ἄλογον καὶ ἀνελεύθερον, ἐπομένως παραδέχεται μετάβασιν ἐκ τοῦ ἀτελοῦς εἰς τὸ τέλειον, ἂν καὶ ἐν τῷ περὶ μεθόδου τὴν ἐναντίαν γνώμην ταύτης ἐκφάσει· διότι ἐκεῖ τὴν πρώτην τοῦ ἀνθρωπίνου γένους κατάστασιν δέχεται ὡς πολιτισμοῦ καὶ τελειότητος κατάστασιν.

Ἐκλαμβάνων λοιπὸν ὁ Σχελλίγγιος τὸν ἄνθρωπον οὐσίαν καθαρὰν καὶ ἐπομένως ἄλογον, ἐνεργείᾳ καὶ ἀνελεύθερον, δὲν παραδέχεται ἀρχικὴν ἀποκάλυψιν ὑποθέτων ὅμοιως τὴν πρώτην τοῦ ἀνθρώπου κατάστασιν οὐσιώδη καὶ μετάβασιν ἐξ αὐτῆς εἰς τὴν ἐνεργείᾳ λογικὴν καὶ ἐλευθέρην παραδέχεται καὶ μετάβασιν ἐκ τοῦ ἀτελοῦς εἰς τὸ τέλειον. Ἐπειδὴ ὅμως ταύτην τὴν ἐκ τῆς δυνάμει, τῆς οὐσιώδους, εἰς τὴν ἐνεργείᾳ μετάβασιν πτώσιν καλεῖ, ἔπεται ὅτι ἡ πτώσις εἶναι τῷ Σχελλίγγιῳ ἀναγκαῖα καὶ μέσον τελειοποιήσεως, ὅπερ ὅμως δὲν εἶναι ὀρθόν· διότι τότε ὁ χριστιανισμὸς ὁ ὠρισμένος εἰς σωτηρίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἤθελεν εἶναι πάντῃ περιττός.

Ἡ ἱστορία ἀποδεικνύει τῷ ὄντι ὅτι ἡ πρόοδος τοῦ ἀνθρώπου ἤρξατο οὐχὶ κάτωθεν, τουτέστιν ἐκ θέας τῶν ἐκτὸς ἀντικειμένων ἢ ἐκ συνηθείας (διότι τότε πᾶσα τοῦ νοῦ χρῆσις ἤθελεν ὄντως ἀναιρεθῆ), ἀλλ' ἀνωθεν ὅθεν καὶ ὀρθῶς ἐπωνομάσθη ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος φυτὸν οὐράνιον, ὡς καὶ τὴν τροφήν ἐξ οὐρανοῦ δεχόμενος καὶ τὴν ρίζαν, ἣτις εἶναι ἡ κεφαλή, ἐν αὐτῷ ἔχων.

Ἐὰν δὲ ἡ πρώτη τοῦ ἀνθρώπου κατάστασις τοιαύτη τις ᾗτο, οἷα ὑπὸ τῶν ἱερῶν τῶν ἐθνῶν βιβλίων περιγράφεται, κατάστασις δηλονότι τελειότητος καὶ εὐδαιμονίας, διὰ τί ἐξέπεσεν αὐτῆς; Ἐὰν δὲ πάλιν, ὡς ὁ Σχελλίγγιος ὑποθέτει, ᾗτο οὐσιώδης, τουτέστιν ἄλογος ἐνεργείᾳ καὶ ἀνελεύθερος, τότε πρέπει ἐξ ἀνάγκης νὰ ὑπῄθεθῃ ἀτελής. Πῶς ὅμως δύναται τὸ τελειότερον

τοῦ Θεοῦ δημιουργημα, ὡς εἰκὼν αὐτοῦ, νὰ ᾔηται ἀτελές; Πῶς εἶναι δυνατόν ἡ πτώσις, ἣτις πρέπει νὰ θεωρηθῆ ἐκ τοῦ τελείου εἰς τὸ ἀτελές καὶ ἐκ τοῦ βελτίονος εἰς τὸ χεῖρον μεταστάσις, νὰ ἐκληφθῆ μετάβασις ἐκ δυνάμεως εἰς ἐνέργειαν, ἐξ ἀτελείας εἰς τελειότητα; Ἐὰν πρέπη ὁ ἄνθρωπος ἀληθῆς τοῦ Θεοῦ εἰκὼν νὰ ἐκληφθῆ, πρέπει πάντως καὶ ἔργον τοῦ Θεοῦ τέλειον νὰ θεωρηθῆ· διότι ἂν μετὰ Σχελλιγγίου ἀτελές θεωρηθῆ, πρέπει νὰ ὑποτεθῆ ἀναγκάτως καὶ ὁ Θεὸς ἀτελής, ὅπερ ὅμως ἄτοπον. Ἐὰν λοιπὸν τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ πρέπη τέλειον νὰ ὑποτεθῆ, ὡς ὄντος τοῦ Θεοῦ τελείου, ἐν τῇ νῦν δ' αὐτοῦ κατάστασει ᾔηται ἀτελές, πρέπει ἐξ ἀνάγκης νὰ ὑποτεθῆ ὅτι δι' αἰτίαν τινὰ εἰς ταύτην τὴν ἀτελεῖα κατάστασιν ἐξέπεσεν. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν κατεστράφη, ἀλλ' ἔμεινε καὶ μάλιστα προόδου καὶ τελειοποιήσεως ἐπιδεκτικόν, ἀποδείκνυται ὅτι ἐν αὐτῷ δυνάμει διέμεινε ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ, καὶ ἐπειδὴ διέμεινε ἐν αὐτῷ αὕτη, διεσώθη καὶ τοῦτο καὶ τὸ συνειδὸς αὐτοῦ ἐκ τῆς καταστροφῆς, καὶ προώριστα νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ κατάστασιν καὶ νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν πρώτην αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεὸν σχέσιν, τουτέστι νὰ ἐνδυθῆ τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ.

Ἐὰν λοιπὸν ἡ πρώτη τοῦ ἀνθρώπου κατάστασις ἐκληφθῆ κατάστασις τελειότητος, ἡ δὲ πτώσις μεταστάσις ἐκ τελειότητος εἰς ἀτέλειαν, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐπιδεκτικὸς τελειότητος καὶ ἀνορθώσεως, τουτέστιν ὅτι ἡ ἀρχὴ ἐν αὐτῷ κατὰ θείαν βούλησιν δυνάμει διέμεινε, τότε δύνανται καὶ αἱ δύο περὶ τῆς πρώτης τοῦ ἀνθρώπου κατάστασις ἐναντῖαι ἀλλήλων δοξασίαι νὰ συμβιβασθῶσι καὶ νὰ λάβῃ τὴν ὀρθὴν ἐκατέρα τούτων ἔννοιαν. Ὅποιαδήποτε ὅμως καὶ ἂν ὑποτεθῆ ἡ πρώτη αὕτη κατάστασις, εἴτε τελειότητος κατάστασις, καὶ ἡ ἀνόρθωσις καὶ ἡ ἀντικατάστασις σκοπός, εἴτε ἀτελείας, καὶ ἡ εἰς τὸ τέλειον ἀνύψωσις σκοπός, φαίνεται μέγας τῷ ὄντι καὶ Θεῷ ὁ τῆς προόδου σκοπός καὶ ἐπομένως καὶ ὁ τῆς τῶν εκπαιδευτηρίων ἐγκαθιδρύσεως.

Ἄλλοι δέ, ἵνα τὴν πρόδον καταληπτὴν καταστήσωσιν, ὡ-

πέθεσαν πρώτον τι ἔθνος, τουτέστι τὸ Ἰνδικόν, καὶ ὅτι ἐξ αὐ-
τοῦ ἡ πρόοδος μετεδόθη τοῖς ἄλλοις ἔθνεσιν (1).

Ἢ ὑπόθεσις ὅμως αὕτη πρώτου τινὸς ἔθνους θεωροῦσα τὴν
παράδοσιν τυχαίαν δὲν ἐξηγεῖ τὴν πρώτην ἀρχὴν, ὡς ὀρθῶς
ἀποδεικνύει ὁ Σχελλίγγιος, ἀλλὰ μόνον τὴν ὑπάρξιν μεγάλης
τινὸς διανοητικῆς ἀναπτύξεως κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους (2).

Ἐὰν ἡ παράδοσις μετεδίδετο ἐξ ἔθνους τινὸς τοῖς ἄλλοις,
τότε αὕτη δὲν ἔπρεπε βεβαίως νὰ μεταβάλληται, ἀλλὰ νὰ
διαμένῃ ἡ αὐτή. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ὀρησκεία, ἡ γλῶσσα, οἱ νό-
μοι, αἱ ἐπιστῆμαι καὶ αἱ τέχναι διαφέρουσιν ἀλλήλων, κατα-
φαίνεται ἔθνῶν διαφορὰ, ἐξ ἧς ἔθνῶν γένεσις. Τί ὅμως πρὸ τῆς
τῶν ἔθνῶν γενέσεως ὑπῆρχε; Τινὲς λέγουσιν ὅτι φυλαί. Ἀλλὰ
τί πρὸ τῶν φυλῶν; Ταῦτα τὰ ζητήματα συνέχονται ἀναντιρρή-
τως μετὰ τοῦ περὶ τῆς πρώτης τοῦ ἀνθρώπου καταστάσεως
ζήτηματος, καὶ ἐπομένως καὶ ἡ τούτων λύσις ἐξαρτᾶται ἐκ
τῆς ἐκείνου.

Ἐὰν δὲ ἔθνῶν γένεσις ὑποτεθῇ, ἀναφύεται τὸ ζήτημα πῶς
ἐγένοντο ἔθνη. Εἰ μὲν ἐξωθεν, τουτέστι μηχανικῶς, ὡς ἰσχυ-
ρίζονται οἱ ἐμπειρικοί, τότε ἡ γένεσις τῶν ἔθνῶν φαίνεται τυ-
χαία· εἰ δὲ ἐσωθεν, ὡς καὶ ὁ Σχελλίγγιος, τότε πάλιν ἀναφύε-
ται τὸ ζήτημα πῶθεν αὕτη ἡ ἐσωτερικὴ κίνησις. Ὁ Σχελλίγ-
γιος ὑποθέτων ἐν τῷ ἀνθρώπῳ κίνησιν ἀποφαίνεται ὅτι ἐπή-
γασεν αὕτη ἐκ τῆς ἐγέρσεως τῆς πρώτης δυνάμεως, τοῦ ὑπο-
κειμένου τῆς δημιουργίας, ἡ δὲ δύναμις αὕτη ἐκ τῆς βουλή-
σεως τοῦ ἀνθρώπου διανοηθέντος νὰ ἔχη τὰς δυνάμεις καὶ
ἐνεργεία, ὡς ὁ Θεός.

Ταῦτα δὲ λέγων θεωρεῖ τὸν ἀνθρώπον ὡς παρανομήσαντα,
τὴν δὲ κίνησιν ὡς ἀναγκασίαν πρὸς μετάβασιν ἐκ τῆς οὐσιώ-
δους καταστάσεως εἰς τὴν πνευματικὴν. Πῶς δὲ ἡ πνευματικὴ
ἀνάπτυξις δύναται νὰ ἐκληφθῇ καλόν, ἂν ὁ Θεὸς ἐγκόπει ὄχι
αὐτὴν ἀλλὰ τὴν οὐσιώδη; τουτέστι τὴν ἄλογον ἐνεργείαν καὶ

(1) Schlegels Vorrede zu Nagabada = Gita.

(2) Schellings Einleit. in die Phil. der Myth. 3, B καὶ 6, Vorlesung.

ἀνελεύθερον; ἴάν μὲν ἡ οὐσιώδης αὕτη κατάστασις ἀτελής ὑπο-
 τεθῆ, ἢ δ' ἐξ αὐτῆς ἐξοδος πρὸς τελειοποίησιν ἀναγκαία, τότε
 καὶ ἡ πτώσις παρὰ τῷ Σχελλιγγίῳ ὡς ἀναγκαία καὶ μέσον τε-
 λειοποιήσεως δὲν εἶναι κακόν, ἀλλ' ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ πρὸς τὴν
 πρόοδον καὶ τελειοποίησιν. ἴάν δὲ ἡ πρόοδος δὲν ὑπάρχη
 παρὰ νόμον, ἀλλὰ κατὰ νόμον, ὁ δὲ βαθμὸς τῆς προόδου με-
 τρητῆται κατὰ τὸν τῆς ἀναπτύξεως βαθμὸν, καθ' ὃν καὶ ἡ τῶν
 ἑθνῶν ἡλικία, φανερόν ὅτι καὶ τῶν γλωσσῶν αἱ μὲν ἀπλούστε-
 ραι εἶναι ἀρχαιότεραι, αἱ δὲ συνθετώτεραι νεώτεραι. ἴάν δὲ ἡ
 τῶν Ἰνδῶν γλῶσσα ἦναι συνθετωτέρα καὶ τῆς τῶν Σινῶν καὶ
 τῆς τῶν Σημίτικῶν ἑθνῶν, ἀποδείκνυται ὅτι, ὡς ἡ γλῶσσα, οὐ-
 τω καὶ τὸ ἔθνος τῶν Ἰνδῶν δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ τὸ πρῶτον
 κατὰ τὴν ἡλικίαν ἔθνος τῆς ἀρχαιότητος· ἐπομένως ἡ ὑπόθεσις
 αὕτη, ὅτι τὸ Ἰνδικὸν ἔθνος εἶναι τὸ ἀρχαιότατον, ἐξ οὗ καὶ
 τοῖς ἄλλοις ἔθνεσιν ἡ πρόοδος μετεδόθη, εἶναι ἐσφαλμένη (1).

Ἐπειδὴ δὲ τὰ παραδιδόμενα ἐξ ἑνὸς ἔθνους εἰς ἕτερον μετε-
 μορφοῦντο κατὰ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, φανερόν ὅτι ἡ παράδοσις
 οὔτε κατὰ τύχην μετεδόθη οὔτε ἔξωθεν. Καὶ ἴάν δὲ ἡ τῶν
 πατροπαραδότων συμφωνία ὡς ἀπόδειξις τῆς κοινῆς αὐτῶν
 καταγωγῆς φέρεται, οὐδὲ τότε ἡ ὑπόθεσις πρῶτου τινὸς ἔ-
 θνους ἐξηγεῖται, μᾶλλον δὲ αὕτη ἡ συμφωνία ἀναφέρει, ὡς
 ὀρθῶς ὁ Σχελλίγγιος παρατηρεῖ, εἰς κοινήν τινα τοῦ ὅλου ἀν-
 θρωπίνου γένους κατάστασιν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ κοινή αὕτη κατά-
 στασις δὲν ἦτο οὐδ' οὐσιώδης, ὡς ὁ Σχελλίγγιος παραδέχεται,
 καὶ ἐπομένως φυσικὴ (διότι τότε ὁ ἄνθρωπος οὐδέποτε ἠδύ-
 νατο τὸ αἶσθημα τῆς μετὰ τοῦ θεοῦ ἐνότητος νὰ ἀναγνωρίσῃ
 ὡς νόμον ἐπιβληθέντα αὐτῷ καὶ ἐπιβαλόντα τὸν πόθον εἰς
 ἀντικατάστασιν τῆς θείας αὐτοῦ εικόνας, τουτέστι τῆς ὀρθῆς
 αὐτοῦ πρὸς τὸν θεὸν σχέσεως, καὶ εἰς κτῆσιν αὐτῆς δι' ἐγκαθι-
 δρύσεως τῆς οἰκίας καὶ τῆς πολιτικῆς κοινωνίας καὶ διὰ διορ-
 γανισμῶν καὶ ἐκπαιδευτηρίων) διὰ τοῦτο οὐχὶ ἀκόλουθος

(1) Schellings Einleitung in die Phie. der Myth. 3. Vorlesung. καὶ
 Gottheiten von Samothrake.

ἐαυτῷ καὶ ὁ Σχελλίγγιος καταδείκνυται ὡς τὴν οὐσιώδη κατάστασιν ἀρχικὴν ὑπολαμβάνων· διότι ἡ συναίσθησις πρὸς ἀντικατάστασιν τῆς σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεὸν τὴν προτέραν αὐτοῦ κατάστασιν βελτίονα ὑποτίθησιν (1).

Ἐπειδὴ δὲ ἡ πρώτη τοῦ ἀνθρωπίνου γένους κατάστασις δὲν ἦτο αὐτόματος, ὡς οἱ τὸν ἄνθρωπον ἐν θηρίου καταστάσει ὑποθέτοντες ἀποδέχονται, ἀλλ' ἀναγκαῖα καὶ κοινὴ, ὡς καὶ ὁ Πλάτων καὶ ὁ Σχελλίγγιος διατείνονται, γίνεται φανερόν ὅτι καὶ μίαν τοῦ ὅλου ἀνθρωπίνου γένους ἦρχεν ἀρχή, πρὸς ἣν ὁ βίος τότε ἦτο ἀνάλογος καὶ αἱ ιδέαι καὶ αἱ χρήσεις.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἦρχετο καὶ ἤγετο ὑπὸ ἀρχῶν, αἱ δὲ ἀρχαὶ εἶναι διάφοροι, ἐκ δὲ τῆς τῶν ἀρχῶν διαφορᾶς ἀποτελεῖται ἡ τῶν ἐποχῶν, γίνεται φανερόν ὅτι ἔπρεπε καὶ ὁ βίος αὐτοῦ νὰ ἦναι διάφορος καὶ πρὸς τὰς ἀρχὰς ἀνάλογος, οὕτω λ. γ. ὁ τῶν νομάδων ἦτο ἄλλος ἢ ὁ τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν οἰκούντων (2).

Ἐκ τῶν εἰρημένων δῆλον γίνεται ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὔτε βίον οὔτε θρησκείαν οὔτε χρήσεις καὶ τὰ τούτοις ὅμοια ἦτο δυνατόν νὰ ἐπινοήσῃ, ἀλλὰ πάντα ταῦτα ἔχουσι πηγὴν ἀνωτέραν· ἐχόντων δὲ τούτων πηγὴν ἀνωτέραν, ἔχουσιν ἐξ ἅπαντος καὶ τὰ σχολεῖα πηγὴν ἀνωτέραν.

Ἐπειδὴ λοιπὸν τὸ περὶ παραδόσεως τῶν ἐπιστημῶν ζήτημα κρέμαται ἐκ τοῦ περὶ ἐγκαθιδρύσεως τῶν σχολείων, τοῦτο δ' ἐκ τοῦ περὶ τῆς πρώτης τοῦ ἀνθρώπου καταστάσεως, τοῦτο δ' ἐκ τοῦ περὶ δημιουργίας, τοῦτο δὲ τέλος ἐκ τοῦ περὶ φιλοσοφίας, γίνεται φανερόν ὅτι πάντων τούτων ἡ λύσις ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς λύσεως τοῦ τῆς φιλοσοφίας ζητήματος· ἐπομένως οὔτοι τὴν λύσιν τούτων δὲν ζητήσωσιν ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ, οὔτοι δὲν δύνανται οὐδὲ ὀρθὴν περὶ τούτου γνώμην νὰ ἐπιφέρωσι καί, ὡς εἰπεῖν, οὐδὲ νὰ ψεύσωσι τοιαῦτα ἀντικείμενα.

(2) Schellings Einl. in die Phil. der Myth. 6. und 8. Vorlesung.

(2) Πλάτωνος Πολιτικὰς 271. καὶ Πολιτεία VIII.